INBREG VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Binnen de vaste commissie voor Defensie hebben de onderstaande fracties de behoefte vragen en opmerkingen voor te leggen aan de minister van Defensie over de Raad Buitenlandse Zaken Defensie van 17 november 2026.

De voorzitter van de commissie,
Huidekooper

De adjunct-griffier van de commissie,
Manten

Inhoudsopgave

I Vragen en opmerkingen vanuit de fracties
Vragen en opmerkingen van de leden van de VVD-fractie
Vragen en opmerkingen van de leden van de PRO-fractie
Vragen en opmerkingen van de leden van de PVV-fractie
Vragen en opmerkingen van de leden van de CDA-fractie
Vragen en opmerkingen van de leden van de Groep Markuszower

II Antwoord / Reactie van de minister

I Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

Vragen en opmerkingen van de leden van de VVD-fractie

De leden van de VVD-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de geannoteerde agenda voor de Raad Buitenlandse Zaken Defensie van 17 november 2026 en de bijbehorende stukken over Europese defensiesamenwerking. Deze leden stellen daar graag enkele vragen over aan de minister.

De leden van de VVD-fractie wijzen op de recente berichtgeving waaruit blijkt dat er sinds het begin van de Russische grootschalige invasie in Oekraïne inmiddels rond de 400.000 Russische militairen zijn omgekomen. Deze cijfers tonen nogmaals aan hoever Poetin bereid is te gaan om zijn agressieoorlog voort te zetten en dat hij geenszins van plan is deze strijd uit zichzelf te staken. Juist omdat Oekraïne niet alleen vecht voor zijn eigen vrijheid, maar ook voor de veiligheid van heel Europa, blijft onverminderde steun wat deze leden betreft daarom noodzakelijk. Deze leden verwelkomen daarom het akkoord in EU-verband over de vrijmaking van 6,6 miljard euro uit de Europese Vredesfaciliteit (EPF) en het feit dat de Europese steunlening van 90 miljard euro mede ingezet kan worden voor de aanschaf van luchtverdedigingssystemen zoals Patriots, die Oekraïne met een zware winter op komst en aanhoudende aanvallen op zijn energie-infrastructuur hard nodig heeft.

Tegelijkertijd constateren de leden van de VVD-fractie dat Nederland vooroploopt in deze steun, maar dat diverse Europese lidstaten – waaronder Frankrijk, Spanje en Portugal – nog altijd niet genoeg doen om Oekraïne te steunen tegen de Russische agressie. Deze leden vinden dat deze landen hun verantwoordelijkheid moeten nemen. Hiermee is de langjarige steun aan Oekraïne echter nog niet geborgd. Daarom vragen deze leden zich af of de minister bereid is om tijdens de aanstaande Raad Buitenlandse Zaken Defensie te pleiten voor het maken van concrete afspraken over de jaarlijkse steun aan Oekraïne vanuit nationale begrotingen. Hierbij lijkt het deze leden redelijk dat lidstaten minimaal 0,25 procent van hun bbp aan militaire steun voor Oekraïne afdragen. Kan de minister toelichten op welke wijze zij achterblijvende lidstaten hierop concreet gaat aanspreken en met welke gelijkgezinde bondgenoten zij hierin gezamenlijk optrekt om een eerlijke lastendeling binnen de Unie af te dwingen?

Daarnaast volgen de leden van de VVD-fractie de onderhandelingen tussen Oekraïne en Rusland die deze week onder Amerikaanse bemiddeling in Abu Dhabi hebben plaatsgevonden op de voet. Voor deze leden staat vast dat er over de veiligheid van Europa niet zonder Europa kan worden onderhandeld. De leden van de VVD-fractie achten het dan ook zorgelijk dat er bij deze gesprekken met Rusland geen Europese afvaardiging aan tafel zit. Rusland eist al jaren dat de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO) haar troepen terugtrekt uit de oostflank. Voor deze leden is dat volledig onbespreekbaar; Nederland draagt onder meer via het Duits-Nederlandse Legerkorps actief bij aan de verdediging en afschrikking in de Baltische staten en laat zijn bondgenoten niet in de steek, nu niet en in de toekomst niet. Beschikt de minister over signalen dat een eventuele terugtrekking of beperking van NAVO-troepen aan de oostflank onderwerp van gesprek is geweest in Abu Dhabi of deel uitmaakt van de bredere onderhandelingsinzet? Kan de minister voorts uiteenzetten hoe het kabinet zich – ook rechtstreeks richting de Verenigde Staten – inzet om te verzekeren dat Europa daadwerkelijk aanschuift bij vervolggesprekken over vrede en veiligheidsgaranties, en hoe dit binnen de RBZ Defensie met Europese partners wordt gecoördineerd?

De leden van de VVD-fractie constateren verder dat de Russische agressie zich geenszins beperkt tot het slagveld in Oekraïne. Europa wordt dagelijks geconfronteerd met een escalerende schaduwoorlog in de vorm van cyberaanvallen, sabotage van vitale infrastructuur, luchtruimschendingen en gps-verstoringen. Deze leden steunen de inzet van het kabinet voor verdere aanscherping en striktere handhaving van de sancties tegen onder meer de Russische schaduwvloot. Reactief optreden tegen Russische ondermijning volstaat wat deze leden betreft echter niet voor geloofwaardige afschrikking. De leden van de VVD-fractie wijzen in dit verband op de tijdens de begrotingsbehandeling ingediende motie-Peter de Groot c.s. die de regering verzoekt om in NAVO- en EU-verband te komen tot een geharmoniseerd reactiekader waarmee hybride dreigingen en sabotage snel toegeschreven, beprijsd en bestraft kunnen worden. Op welke wijze geeft de minister uitvoering aan deze motie? Is de minister bereid het opstellen van een dergelijk geharmoniseerd reactiekader tijdens de RBZ Defensie van 17 november te agenderen en hierover het gesprek met haar Europese ambtgenoten aan te gaan?

Tot slot vragen de leden van de VVD-fractie aandacht voor de verdere invulling van de Europese defensiesamenwerking. De NAVO blijft onverkort de hoeksteen van onze collectieve veiligheid, maar om aan een sterkere Europese pijler binnen de NAVO te bouwen is noodzakelijk dat wij als Europese landen meer verantwoordelijkheid nemen voor onze eigen veiligheid. Hiervoor is het

van belang dat wij ons gezamenlijk militair vermogen ontwikkelen en de Europese defensie-industrie versneld opschalen. Voor deze leden ligt de meerwaarde van Europese samenwerking bij het inkopen en ontwikkelen van strategische capaciteiten waarvoor Europese landen nu nog te afhankelijk zijn van externe partners.

In het bijzonder wijzen deze leden daarbij op het ruimtedomein. Moderne oorlogsvoering steunt zwaar op satellietcapaciteit voor inlichtingenverzameling, veilige communicatie en de vroegtijdige detectie van raketaanvallen. Hoe gaat de minister ervoor zorgen dat de ontwikkeling en gezamenlijke aanschaf van Europese ruimtecapaciteiten topprioriteit krijgen binnen de Europese defensiesamenwerking en relevante EU-instrumenten zoals het Europees Defensiefonds (EDF) en het European Defence Industry Programme (EDIP)? Kan de minister daarbij concreet toelichten hoe het hoogwaardige Nederlandse ruimtevaartcluster – inclusief innovatieve mkb-bedrijven en kennisinstellingen op het gebied van dual-usetechnologie – optimaal in positie wordt gebracht om aan deze Europese projecten deel te nemen?

Vragen en opmerkingen van de leden van de PRO-fractie
De leden van de fractie van Progressief Nederland hebben kennisgenomen van de geannoteerde agenda voor de Raad Buitenlandse Zaken Defensie met de ministers van Defensie van 17 november 2026 in Brussel. Zij hebben nog enkele vragen.

Actualiteiten
De leden van de PRO-fractie zien een toenemende Russische hybride dreiging. Nederland gaat pleiten voor versterking van het EU-vermogen om hybride dreigingen tijdig te onderkennen en hierop gezamenlijk en effectief te reageren. Wat wil het kabinet hier precies? Is de kabinetsinzet op dit EU-vermogen verhoogd, gelet op de toename van incidenten in de laatste maanden? Betekent dit ook harmonisatie van hybride proactieve acties tussen lidstaten? Gaat dit alleen om militaire risico's of ook om economische risico's?

Veiligheid en defensieaspecten van de EU-China-relatie
De leden van de PRO-fractie benadrukken dat Rusland de gruwelijke agressieoorlog tegen Oekraïne enkel kan voortzetten omdat het wordt gesteund door onder andere China. Ruim 90% van de Chinese export naar Rusland komt ten goede van Poetins oorlogsmachine. Deze leden steunen daarom de inspanning van dit kabinet om tot een gecoördineerde respons te komen. Het is deze leden echter onduidelijk wat de gewenste uitkomst van dit kabinet is. Welke respons heeft de minister voor ogen? Daarbij moet Nederland zelf ook zijn zaken op orde hebben. Helaas komen er nog altijd onderdelen van Nederlandse bedrijven zoals Nexperia, NXP Semiconductors en STMicroelectronics in Russische wapens terecht. In de eerste twee gevallen lijkt sprake van verbetering, maar hoe verloopt het gesprek met STMicroelectronics over hun due diligence?

Steun aan Oekraïne en UDCG 17 november 2026
De leden van de PRO-fractie benadrukken dat Oekraïne voor een uitzonderlijk zware winter staat en onze niet-aflatende steun meer dan ooit nodig heeft. De Russische vernietigingsmachine draait op volle toeren. Daarom zijn deze leden blij met het 'winterpakket' voor luchtverdediging en drones. Ook alloceert het kabinet een miljard euro voor PURL. In principe vinden de leden van de PRO-fractie dit goed, maar de voorraden van Amerika zijn zo goed als uitgeput door de geflopte Iranoorlog. Deze leden vragen zich dan ook af hoeveel prioriteit de levering van

Amerikaanse luchtverdedigingsmiddelen aan Oekraïne daadwerkelijk zal krijgen. Is er zicht op levertijden? Tevens willen deze leden weten hoeveel nog uit Europese voorraden geleverd kan worden en of dit onderdeel van gesprek is tijdens de Raad.

Daarnaast is Oekraïne al enige tijd licenties toegezegd voor de eigen productie van PAC-3-raketten, maar dit laat op zich wachten. De leden van de PRO-fractie vragen zich af hoe dit kabinet zich rondom de Raad en buiten de Raad inzet om ervoor te zorgen dat Oekraïne deze licenties wel krijgt en productie kan beginnen. Gezien het Oekraïense financieringstekort van 70 miljard euro vinden de leden van de PRO-fractie het goed dat het kabinet voorstellen voor EU-financiering constructief zal bezien. Zij verwachten wel dat Nederland ook actief voorstellen doet en vragen het kabinet in de Raad te pleiten voor het meer gebruiken van de Russische bevroren tegoeden dan alleen de renteopbrengsten nu.

De leden van de PRO-fractie onderschrijven het pleidooi van het kabinet dat alle lidstaten moeten bijdragen aan de Oekraïnesteun. In dat licht zijn deze leden benieuwd hoe het kabinet naar het Duitse ultimatum voor het meerjarig financieel kader kijkt. Onderschrijft het kabinet dit ultimatum en is het bereid met Duitsland samen te werken op hun inzet, ook bij de Raad? Hier in Nederland wacht het parlement nog op de uitvoering van de breed aangenomen motie-Klaver voor 2 miljard euro extra naar Oekraïne. Aangezien het kabinet de noodzaak van bilaterale steun benadrukt, verwachten deze leden spoedige uitvoering van de motie.

Trans-Atlantische veiligheid en defensie
De leden van de PRO-fractie vinden de uitgangspunten van dit kabinet inzake de trans-Atlantische veiligheid weinig concreet. Dat het kabinet inzet op een sterke Europese pijler binnen de NAVO moge duidelijk zijn, maar hoe gaat die pijler vormgegeven en gerealiseerd worden en wat is de relatie tot de EU? Voor zo'n pijler dient uiteraard verder gekeken te worden dan enkel capaciteiten, zoals het kabinet doet, en moet de focus verlegd worden naar het opbouwen van eigen force multipliers zoals command and control. Hoe vult Europa geloofwaardig het afschrikkingsgat dat de Amerikanen mogelijk achterlaten?
Daarnaast merken deze leden op dat de Amerikaanse Under Secretary of Defense Colby is uitgenodigd voor enkele agendaonderdelen. Uit recente berichtgeving is gebleken dat de heer Colby Europese NAVO-landen zou hebben gemaand hun retoriek richting Rusland te matigen. De leden van de PRO-fractie vinden dit ongepast. Hoe reageert de minister op deze berichtgeving en is Nederland hier ook over benaderd?

Vragen en opmerkingen van de leden van de PVV-fractie
De leden van de PVV-fractie hebben de volgende vragen aan de minister van Defensie.

Militaire steun aan Oekraïne
Volgens het Kiel Instituut bedroeg de door Nederland toegewezen militaire steun aan Oekraïne (eind augustus 2026) bijna 9,4 miljard euro. Dat is 1,6 miljard euro meer dan de gezamenlijke militaire steun van zeventien andere EU-lidstaten, namelijk Spanje, Portugal, Kroatië, Griekenland, Roemenië, Oostenrijk, Slowakije, Tsjechië, Bulgarije, Letland, Ierland, Slovenië, Estland, Litouwen, Luxemburg, Cyprus en Malta. Bij de behandeling van de Defensiebegroting hebben de leden van de PVV-fractie de minister gevraagd geen nieuwe militaire steun aan Oekraïne toe te wijzen en er bij andere landen op aan te dringen hun bijdrage te verhogen. Maar

tijdens het bezoek van president Zelensky heeft het kabinet toch weer 500 miljoen euro aan nieuwe steun aangekondigd.

De minister waarschuwt voor hybride aanvallen op Nederland en benadrukt dat de Nederlandse veiligheid op orde moet worden gebracht. Waarom kiest het kabinet er dan voor om weer 500 miljoen euro aan Oekraïne weg te geven? Waarom zet het kabinet dit bedrag niet in voor de Nederlandse defensie? Uit welke begrotingspost en in welk begrotingsjaar wordt het bedrag betaald? Als de uitgaven over meerdere jaren worden verdeeld, om welk bedrag gaat het dan per jaar?

Welke landen heeft de minister sinds de behandeling van de Defensiebegroting gevraagd meer bij te dragen? Hoeveel extra steun hebben die landen sindsdien toegezegd? Is de minister bereid te stoppen met nieuwe militaire steun aan Oekraïne?

Oefening in Polen
Nederland neemt in Polen deel aan een militaire oefening van de Coalition of the Willing ter voorbereiding op een mogelijke inzet in Oekraïne. De leden van de PVV-fractie zien dit als een stap richting de inzet van Nederlandse militairen in Oekraïne en deze leden zijn daartegen. Wanneer heeft het kabinet besloten dat Nederland meedoet? Was de minister zich bij dat besluit bewust van de politieke gevoeligheid van deze oefening, gezien de mogelijke inzet van Nederlandse militairen in Oekraïne? Waarom heeft de minister de Kamer pas zes dagen voor aanvang van de oefening geïnformeerd? Waarom heeft de minister de Kamer niet voorafgaand aan het besluit in de gelegenheid gesteld om over deelname te debatteren?

Wil de minister de Kamer alle interne en externe correspondentie en alle planningsstukken over de voorbereiding en besluitvorming rond de Nederlandse deelname toesturen? Wil zij daarbij ook de uitnodiging, de beslisnota’s en de stukken over de planning van de Kamerbrief meesturen?

Voor welke taken bij een eventuele inzet in Oekraïne oefenen de Nederlandse militairen? Welke afspraken heeft het kabinet binnen de coalitie gemaakt over een mogelijke Nederlandse inzet? Is de minister bereid geen verdere stappen te zetten richting de inzet van Nederlandse militairen in Oekraïne, zo vragen de leden van de PVV-fractie.

Europese defensiesamenwerking
De minister schrijft dat de EU een steeds grotere rol speelt op defensiegebied. De leden van de PVV-fractie zien dit als een stap richting een Europees leger. Wat deze leden betreft beslist Nederland altijd zelf over de inzet van het Nederlandse leger.
Wil het kabinet de EU meer zeggenschap geven over de Nederlandse defensie? Zo ja, over welke besluiten? Houdt het kabinet vast aan het Nederlandse vetorecht bij Europese besluiten over defensie(aankopen) en militaire missies? Kan de minister garanderen dat Nederland altijd zelf blijft beslissen of, waar en onder welke voorwaarden Nederlandse militairen worden ingezet?

Vragen en opmerkingen van de leden van de CDA-fractie
De leden van de CDA-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de agenda ten behoeve van de aankomende Raad Buitenlandse Zaken Defensie. Zij hebben nog enkele vragen over de Nederlandse inzet.

Oekraïne
De leden van de CDA-fractie steunen Oekraïne onvoorwaardelijk. Dit jaar dreigt een tekort van 7 miljard euro. Dit is een groot probleem. De leden van de CDA-fractie vinden dat er een ultieme poging moet worden gedaan om de bevroren 210 miljard euro aan Russische tegoeden alsnog vrij te spelen. Op welke manier kan de minister zich in Europa hiervoor inzetten?

SAFE
De leden van de CDA-fractie begrijpen dat de Europese Commissie in het SAFE 1 programma een tweede aanvraagronde heeft opengezet van ruim 21 miljard euro voor gezamenlijke defensieaankopen. De leden van de CDA-fractie zijn blij dat de minister van Buitenlandse Zaken heeft kunnen bevestigen dat het kabinet deelname verkent. Deze leden stellen voor dat het kabinet hierop concreet gaat intekenen met het Freyja-project en het Bliksem-EXO project onder leiding van het Nederlandse Destinus. Dit kan ook zonder deel te nemen aan de gemeenschappelijke leningen. Kan de minister toezeggen dat zij voor de deadline van 30 november zich voor deze projecten in gaat zetten? Zo nee, waarom niet?

Vragen en opmerkingen van de leden van de Groep Markuszower
De leden van Groep Markuszower zijn blij te lezen dat de minister andere EU-lidstaten inmiddels aanspreekt op hun verantwoordelijkheden in de steun aan Oekraïne. Kan worden aangegeven welke landen exact zijn aangesproken? Genoemde leden vragen wat de reactie van de betreffende landen was en wat de concrete resultaten van dit ‘aanspreken’ zijn.
Genoemde leden zijn blij dat de minister aangeeft bij de Raad de andere lidstaten nogmaals te wijzen op lastendeling. Welke mogelijkheden ziet de minister wanneer de lidstaten geen gehoor geven aan deze oproep voor een betere lastendeling tussen de lidstaten in de steun aan Oekraïne?

II Antwoord/ Reactie van de minister